

НАРЪЧНИК

НА ПРОИЗВОДИТЕЛИТЕ НА БИОЛОГИЧНИ ПРОДУКТИ

Фондация „ТАЙМ“

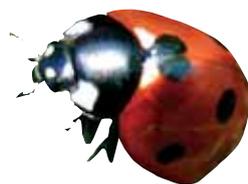
Европейски съюз

Министерство на земеделието
и горите

НАРЪЧНИК

НА ПРОИЗВОДИТЕЛИТЕ НА БИОЛОГИЧНИ ПРОДУКТИ

Тази публикация е изготвена от Фондация "ТАЙМ Екопроекти", със съдействието на Министерството на земеделието и горите, и с финансовата подкрепа на проект "Подкрепа за изпълнението на препоръките и въвеждане на стандарти за безопасност на храните при биологичните земеделски продукти, както и мерки за информиране на потребителите в България и Румъния", финансиран от Дирекция "Разширяване" на Европейската Комисия.

Фондация „ТАЙМ“

с финансовата подкрепа на
Европейския съюз

Министерство на
земеделито и горите

Този документ е изработен с финансовата подкрепа на Европейския Съюз. За съдържанието на този документ е отговорна единствено Фондация "ТАЙМ-Екопроекти" и при никакви обстоятелства не може да бъде считано за позиция на Европейския Съюз.

ISBN-10: 954-90454-7-1
ISBN-13: 978-954-90454-7-5

1. Какво е биологично земеделие?	4
2. Основни правила при биологичното производство на растения и растителни продукти	6
3. Основни правила при биологичното производство на гъби	9
4. Основни правила при събирането на диворастящи растения	10
5. Биологично животновъдство	13
6. Пчеларство и пчелни продукти.	19
7. Контрол и сертификация на продуктите, получени по биологичния метод на производство	23
8. Законодателство на ЕС по отношение на биологичното производство и безопасността на храните	36
9. Българското законодателство по отношение на биологичното производство и безопасността на храните	44
10. Източници на финансиране	46
11. Чуждестранни донори	52

1. КАКВО Е БИОЛОГИЧНО ЗЕМЕДЕЛИЕ?

СПЕЦИФИЧЕН НАЧИН НА СЕЛСКОСТОПАНСКО ПРОИЗВОДСТВО

Биологичното земеделие е специфичен метод на селскостопанско производство, който поддържа екологичното равновесие и чиито продукти са произведени при спазване на максимално равновесие в системата почва - растение - животно естествените цикли на развитие. То допринася за устойчивото развитие на селските райони, за опазването на околната среда и гарантира добри жизнени условия за животните.

Съгласно определението, което дават Организацията за прехрана и земеделие (ФАО) и Световната здравна организация (СЗО) в "Кодекс Алиментарийс", биологично земеделие е "цялостна система за управление на производството, която насърчава и укрепва устойчивостта на агроecosистемата, включително и биоразнообразието, биологичните цикли и биологичната дейност на почвата. Тя поставя акцент върху използването на подходящи практики за управление, вместо да се влагат произведени във от стопанството продукти. Тя взема под внимание факта, че регионалните условия изискват адаптирани към спецификите на района системи. Това се изпълнява чрез използване, където е възможно, на агрономични, биологични и механични методи, като противобес на използването на синтетични материали, за изпълнение на определена функция в рамките на системата."

Биологичното земеделие се подчинява на строги правила, определени с нормативна уредба

Както при всяка официална марка, която удостоверява по-високо качество и произход на продуктите, биологичното земеделие е свързано със строгото спазване на установени с нормативна уредба правила на производството.

Биологичното производство подлежи на контрол и сертификация

За да се гарантира на потребителя спазването на определените правила на производство и проследяемостта на продуктите до техния производител през всички звена на производствената верига, се извършва строг контрол, последван от сертифициране на производството.

В България биологичното производство се означава със специален знак

Европейският знак за биологично земеделие

2. ОСНОВНИ ПРАВИЛА ПРИ БИОЛОГИЧНОТО ПРОИЗВОДСТВО НА РАСТЕНИЯ И РАСТИТЕЛНИ ПРОДУКТИ

При биологичното производство на растения и растителни продукти е забранено да се използват генетично модифицирани организми и/или продукти от тях.

Биологичните продукти са резултат от прилагането на екологосъобразни земеделски практики и технологии, които изключват използването на синтетични химически вещества.

При биологичния метод на производство на растения е забранено използването на минерални торове.

Плодородието на почвата се поддържа чрез:

- ♦ засаждане на бобови култури или растения с дълбоки корени в рамките на подходящо сеитбообръщение;
- ♦ чрез прилагане на зелено торене;
- ♦ внасяне в почвата на оборски тор;
- ♦ внасяне на компостирани и некомпостирани материали и субпродукти от животновъдството, но получени само от стопанства с биологично производство.

Забранява се и употребата на синтетични продукти за растителна защита. При биологичното производство за борба с неприятели, болести и плевели по растенията се прилагат следните мерки:

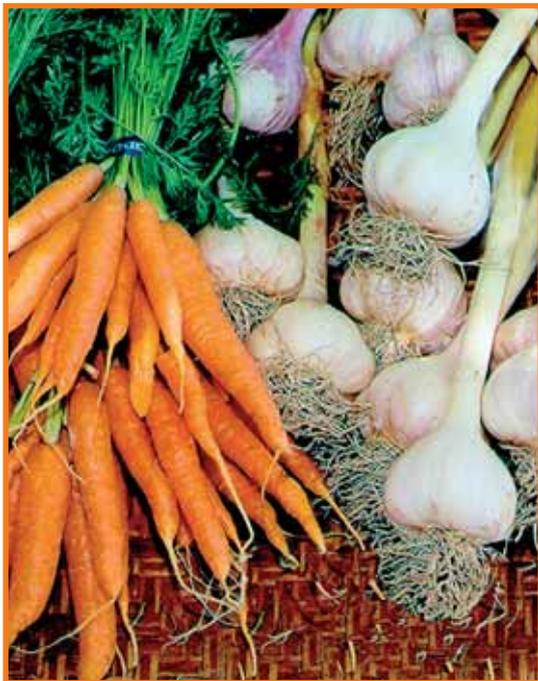
- ♦ избор на подходящи видове и сортове растения - за препоръчване са устойчиви на болести и неприятели видове и сортове;
- ♦ подходящо сеитбообръщение;
- ♦ подходяща обработка на почвата;

- ♦ защита на естествените неприятелни на вредителите чрез създаване на благоприятни условия за тяхното развитие (места за гнездене, жив плет, прогонване на габливи птици и др.);
- ♦ опламеняване на плевелите.

При производството на биологични продукти, при определени условия, се допуска използване на някои торове и подобрители на почвата, както и на продукти за растителна защита, но само на такива, които са обект на специален списък и чиято безвредност за околната среда и човешкото здраве е доказана. За растителна защита например разрешените продукти са основно на базата на растителни екстракти, етерични и растителни масла, минерално-маслени емулсии, някои класически пестициди - серни и медни.

За биологичното производство на растителните продукти използваните разсади, семена и посадъчен материал също трябва да са произведени по биологичен начин.

Семената и посадъчният материал се считат за биологични, когато майчиното растение при семената или родителското растение (родителските растения) при посадъчния материал са отглеждани по биологичен начин най-малко за едно поколение, а при многогодишните растения - за два вегетационни периода. И в този случай важи забраната за употребата на генетично модифицирани организми и/или продукти от тях.

И в България, както и в повечето страни, биологичните производители срещат трудности при набавянето на биологични семена и посадъчен материал, които все още не се намират нито в нужните количества, нито в достатъчно голямо сортово разнообразие. Поради това, нормативната база допуска контролният орган да може

да разреши използването на посеви и посадъчен материал, които не са произведени по биологичен начин. Разрешение може да даде, когато в електронната база данни на сортовете посеви и посадъчен материал, произведени по биологичен начин, подвържана от Изпълнителната агенция по сортоизпитване, апробация и семеконтрол (ИАСАС), няма определен сорт посеви или посадъчен материал от даден вид растение и никой от другите сортове от същия вид, които са включени, не могат да се използват като подходящи заместители за конкретно планирано производство. Допустимо е да се поиска разрешение и когато производителят или търговецът на биологичен посеви и посадъчен материал не може да достави на производителя преди времето на засаждане, при условие, че производителят е поръчал посеви и посадъчния материал достатъчно своевременно.

3. ОСНОВНИ ПРАВИЛА ПРИ БИОЛОГИЧНОТО ПРОИЗВОДСТВО НА ГЪБИ

За да бъдат гъбите означени като биологични, те трябва да са произведени в хранителна среда, която може да съдържа само:

- ♦ тор и животински изпражнения, произхождащи от стопанства с биологично производство. По изключение, когато липсва достатъчно количество тор и животински изпражнения от стопанство с биологично производство, се допуска и по-ниско съдържание, но не по-малко от 25%;
-
- ♦ продукти от земеделски произход, които произхождат от стопанства с биологично производство;
  - ♦ торф, който не е химически третиран;
  - ♦ дървен материал, който не е химически третиран след отсичане на дърветата;
  - ♦ определени в нормативната уредба продукти от минерален произход, вода и тор.

4. ОСНОВНИ ПРАВИЛА ПРИ СЪБИРАНЕТО НА ДИВОРАСТЯЩИ РАСТЕНИЯ

Диворастящи растения, събрани от зони с естествена среда, могат също да бъдат означени като биологични, ако отговарят на следните условия:

- ♦ най-малко 3 години преди събирането на диворастящите растения, тези зони не са били третираны с неразрешени торове, подобрители на почвата и продукти за растителна защита;
- ♦ начинът на събиране не нарушава естествената среда и съществуването на видовете в съответната зона;
- ♦ зоните не са подложени на индустриални замърсители или интензивен автомобилен трафик.

Принципи на събиране на диворастящи растения - изисквания на "Балкан Биосерт" ООД и Института за Пазарна Екология (Швейцария)

ДИВОРАСТЯЩИ РАСТЕНИЯ - БИЛКИ, ПЛОДОВЕ И ДР.

Събиране на диворастящи означава събирането на растения/части от растения, които растат в природата и горите. За устойчиво събиране, според Наредба (ЕЕС) 2092/91, е необходимо да се спазват следните изисквания:

- ♦ Събирането трябва да става в ясно дефинирани райони.
- ♦ Площта за събиране не трябва да е третирана най-малко от три години с:
  - пестициди;
  - торове;
  - генно модифицирани организми.
- ♦ Района трябва да е достатъчно отдалечен от източници на замърсяване, като:
  - интензивно земеделие;

- индустрия;
  - големи пътни артерии;
  - сметища.
- ♦ **Трябва да се вземат необходимите мерки по време на събиране, за да бъде гарантирана устойчивост и да е сигурно, че растенията ще могат да се събират през следващите няколко десетилетия, без опасност от застрашаване на тяхната популация.**
- ♦ **Запазване на видовете:**
- Намесата в екосистемата трябва да е възможно най-малка. Трябва да се осигури регенерацията на събираните видове, не трябва да се събират застрашени видове.
  - Не трябва да се извършват агротехнически мероприятия по събираните видове (например резитба на клоните за регенерация на растението).
  - Да се прилагат правилни методи на събиране (например боровинките да не се събират с "гребени" или "чесала", да не се режат клонове на дървета или храсти).
  - Да се гарантира устойчивостта на събирането чрез правилна ротационна програма, чрез осигуряване на естествена регенерация на популацията и непрекъснат мониторинг на популационната плътност.
  - Корените могат да бъдат събирани само частично (само 30% от индивидите на една популация и в ротация (сеитбообръщение) от 5 години).
  - Не повече от 70% от индивидите на една популация могат да бъдат събирани.
  - Не повече от 70% от частите на едно растение могат да бъдат събирани.
- ♦ **Не трябва да се нарушава екосистемата:**
- Не трябва да се обезпокояват други освен събираните видове (животни както и други растителни видове).
  - Не събирайте в районите на размножаване на птици.
  - Не откъсвайте други растения освен събираните.
  - и т.н.

♦ Обучение на събирачите:

- Да се осигури достатъчно обучение на събирачите по отношение на изискванията.
- Трябва да има критерии за събиране на всяко растение, които да се размножат и обяснят на събирачите.

ПРОИЗВОСТВЕНИ ПРАВИЛА

За да се продават на пазара животните или техните продукти като биологични, стопанството трябва да премине период на преход от конвенционално към биологично производство. Преходът се отнася както до земята, от която се произвежда фураж, така и до отглежданите животни. В двата случая се спазват сроковете и изискванията, определени в законодателството за биологично производство. При преход към биологично производство едновременно в цялото стопанство, включващо животните, пасищата и другата земя за производство на фураж, общият период на преход е 24 месеца.

Животните са отгледани и животинските продукти са произведени по биологичен начин, когато са спазени изискванията на законодателството относно: произход на животните, хранене на животните, профилактика на заболяванията и тяхното лечение, районите за свободно отглеждане на животните и сградите за отглеждане на животните и допустим брой животни на хектар в зависимост от вида и категорията им, чийто отделени количества животински екскременти на хектар годишно да не надвишават 170 kg азот.

Стопанство или ферма, които отговарят на гореспоменатите изискванията, се означават като стопанство или ферма с биологично производство.

ПРОИЗХОД НА ЖИВОТНИТЕ

При избора на породи животни за отглеждане по биологичните методи се взема предвид приспособяването им към местните условия, жизнеспособността им и

устойчивостта им към заболявания. Избягват се породи, отглеждани в интензивно животновъдство и с които се свързват определени болести или здравни проблеми (стрес синдром при свинете, PSE синдром, внезапна смърт, спонтанен аборт, трудни раждания, изискващи цезарово сечение, и др.). Предимство се дава на местни породи животни.

При формиране на стадо в биологичното стопанство, животните трябва да произхождат от стопанство с биологично производство. Стадо за биологично производство може да се формира и от животни, които не се отглеждат по този метод, само с разрешение на контролния орган и при условие, че те преминават преходен период.

За осеменяване на женските животни в биологично стопанство може да се използват и мъжки животни за разплод от стопанства с небологично производство при условие, че животните ще се отглеждат и хранят по биологичен начин по време на осеменителната кампания. Когато животните се вземат от стопанства с небологично производство, контролният орган може да предпише карантинен период и други специфични мерки за опазване здравето на животните.

ХРАНЕНЕ НА ЖИВОТНИТЕ

Храненето на животните е на воля с фуражи, удовлетворяващи потребностите им на различните етапи от тяхното развитие. Забранява се насилственото хранене на животните (Пример, насилственото угодяване на гъските - "гушене", за производство на гъши дроб).

В стопанствата с биологично производство животните се хранят с фуражи, произведени по биологичен начин, а през периода на бозаене животните се хранят с майчино мляко. Допуска се до 30% от фуража на животните да е

произведени от площи в период на преход към биологично производство, когато фуражите са от собствено стопанство, относителният им дял може да се увеличи до 60%.

Забранено е използването на антибиотици или друг вид вещества, стимулиращи растежа или продуктивността им.

В дневната гажба на тревопасните животни най-малко 60% от сухото вещество се осигурява от груб, сочен, сух фураж или силаж. С разрешение на контролния орган съдържанието на сухото вещество може да бъде намалено до 50%, за период до 3 месеца от началото на лактацията, за животни, предназначени за производството на мляко.

При храненето на птиците участват най-малко 65% зърнени фуражи. Към фуража на прасета и птици се добавя груб, сочен и комбиниран фураж или силаж.

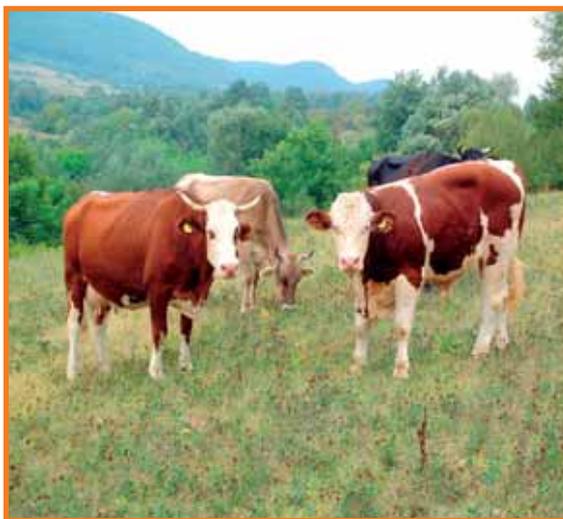
При храненето и поенето на животните е забранено използването на антибиотици, кокициостатици, ветеринарномедицински продукти или друг вид вещества, стимулиращи растежа или продуктивността.

Фуражи, фуражни суровини, комбинирани фуражи, добавки и помощни средства във фуражите, произведени по специални технологии, се използват при храненето на животните, когато при производството им **не са използвани генетично модифицирани организми** или техни производни. Минерали и микроелементи, които не са посочени в законодателството за биологично отглеждане на животни, се включват в него при условие, че са от естествен произход или са синтезирани в същата форма като естествени продукти.

ПРОФИЛАКТИКА НА ЗАБОЛЯВАНИЯТА И ЛЕЧЕНИЕ НА ЖИВОТНИТЕ

За да се избегнат заболявания по животните се избират подходящи породи и методи на селекция, хранене с достатъчно качествен фураж, редовни разходки и достъп до пасища за укрепване на защитните сили на организма, подходяща гъстота на стадото, съобразено изискванията за минимален брой животни, отглеждани на единица площ в обора, за да се избегне събирането на голям брой животни в оборите и свързаните с тях здравни проблеми.

При заболяване и нараняване на животните незабавно се осигурява квалифицирана ветеринарномедицинска помощ, както при констатиране на заразно заболяване лечението се провежда в изолационни помещения, снабдени със суха и удобна постеля.

За лечение на животните могат да се използват физиотерапевтични препарати, хомеопатични лекарствени средства, микроелементи и вещества, посочени в законодателството.

Забранено е лечението със синтезирани по химичен път алопатични ветеринарно-медицински препарати, както и с ветеринарно-медицински препарати, стимулиращи растежа и продуктивността, и с хормони или препарати с хормоноподобно действие за контролиране на репродукцията или за други цели, включително интродуциране и синхронизиране на еструса. Разрешава се прилагането на хормонални препарати само за лечение на отделни животни.

ОБОРСКИ ТОР

В биологичните животновъдни ферми съоръженията за събиране и съхранение на оборски тор се изграждат така, че да изключват възможността от замърсяване на околната среда чрез изпадане, преливане и просмукване в почвата.

Вместимостта на съоръженията за съхранение на оборския тор трябва да е по-голяма от вместимостта, необходима за най-дългия период от годината, през който внасянето в почвата на оборски тор е неподходящо или е забранено.

Общото количество оборски тор, който е разрешен да се използва годишно за торене върху земеделската земя в стопанство, е максимум 170 кг азот на хектар.

Максималният брой на видовете и категории животни, съответстващ на 170 кг азот на година на хектар земеделска площ, е посочен в законодателството.

Стопанствата, в които земеделските площи са негостатъчни за усвояването на получения оборски тор през годината, трябва да сключат договор с други биологични производители за реализацията му, за да не се замърсява околната среда.

ПРАКТИКИ В БИОЛОГИЧНОТО ЖИВОТНОВЪДСТВО

В стопанството с биологично производство, животните се размножават главно по естествените методи, допуска се и изкуствено осеменяване. Забранява се хирургически намеси, като трансплантация на ембриони за заплождане на женските животните.

При биологичния начин на отглеждане на животни се забранява систематичното:

1. Поставяне на еластични пръстени на опашките на агнетата;
2. Подрязване на опашките на животните;
3. Изрязване на зъбите;
4. Подкастриране на човката и обезроговяване.

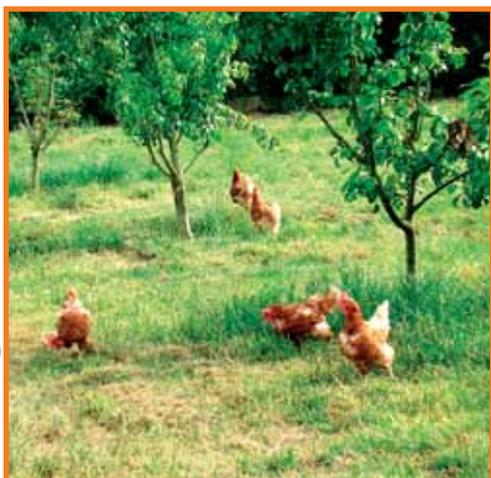

Животните се отглеждат свободно, забранено е завързването им. Допускат се и изключения за завързване на животните в определени видове обори, но само за определен период от време по решение на Контролен орган, при спазване на строги правила, за да се осигури безопасност на животните и за подобряване здравето, хигиената и хуманното отношение към тях.

За получаване на качествено месо от птиците се практикува следните минимална възраст за клане на птици по видове:

1. За пилета - 81 дни;
2. За скопени пилета - 150 дни;
3. За пекински патици - 49 дни;
4. За женски домашни мускусни патици - 70 дни;
5. За мъжки домашни мускусни патици - 84 дни;
6. За зеленоглави патици - 92 дни;
7. За токачки - 94 дни;
8. За пуйки и гъски за печене - 140 дни.

При транспортирането на животните до кланниците се превозват по начин, ограничаващ стреса и страданието им, като се спазват ветеринарномедицинските изисквания за хуманно отношение към тях по време на транспорт. Животните се товарят и разтоварват по естествен начин без използване на електронни стимулатори за придвижването им със сила.

Забранява се употребата на успокоителни ветеринарномедицински продукти преди или по време на транспорт на животни.

Пчелиният мед и пчелните продукти се продават като произведени по биологичен начин само ако правилата на биологичното производство са спазвани поне една година.

Пчелините се разполагат в райони, в които има достатъчно медоносна растителност, източник на натурален нектар, медна роса и полен, и в близост до вода. Източниците на нектар и полен в радиус до 3 км от месторазположението на пчелина се състоят от растения, произвеждани по биологичен начин, и растения с диво-

растящ произход. Пчелините се разполагат на достатъчно голямо разстояние от всякакви източници на възможно замърсяване. Всяко преместване на пчелина се съгласува с контролния орган.

Кошерите и инвентарът за производство на мед се изработват основно от естествени материали, които не представляват риск от замърсяване на околната среда и пчелните продукти.

В кошерите се използват само природни продукти като прополис, восък и растителни масла.

При биологичното пчеларство се практикува естественият начин на размножаване на пчелни семейства (роене) или закопуване на пчелни семейства от стопанства с биологично производство.

ХРАНЕНЕ НА ПЧЕЛНИТЕ СЕМЕЙСТВА

В края на производствения период кошерите задължително се оставят с резерви от мед и полен в необходимото количество за изхранване на пчелите през зимата. Изкуствено хранене на пчелните семейства се разрешава, когато оцеляването на кошерите е застрашено поради неблагоприятни климатични условия. Изкуственото хранене се извършва с биологично произведен мед за предпочитане от същото производство.

Контролният орган разрешава изкуствено хранене с биологично произведен захарен сироп или захарна меласа, когато поради климатични условия медът кристализира.

Производителят на пчелен мед и пчелни продукти води дневник за пчелините, в който вписва данни за вида на храната, дати, количества и кошеру, където се използва изкуствено хранене. В този дневник производителят вписва и всички действия по изваждането на питите и извличането на меда.

Изкуствено хранене се разрешава само между последното прибиране на реколтата от мед и 15 дни преди началото на следващия период на събиране на нектар и медна роса.

ПРОФИЛАКТИКА НА ЗАБОЛЯВАНИЯТА И ЛЕЧЕНИЕ НА ПЧЕЛИТЕ

За профилактика на заболяванията по пчелите се прилагат следните мерки:

1. Избор на продуктивни и устойчиви срещу заболявания породи и линии пчели.
2. Полагане на системни грижи за пчелните семейства според годишния сезон чрез:
  - а) подмяна при нужда на пчелите майки;
  - б) редовни прегледи на пчелните семейства за ранно откриване на заболяванията;
  - в) контрол на търтеевото пило;
  - г) поддържане на добро хигиенно и ветеринарно-санитарно състояние на пчелините и на спомогателните постройки към тях и провеждане на редовна профилактична дезинфекция и дезинсекция на оборудването и пчеларския инвентар;

- г) своевременно унищожаване на замърсени материали и източници на инфекциозни причинители и провеждане на заключителна дезинфекция;
- е) редовна подмяна на восъчните пити;
- ж) постоянно поддържане в кошера на достатъчен брой пити с мед и прашец;
- з) зазимяване на кошерите с нужното количество мед и прашец, достатъчно за нормално презимуване на пчелните семейства.

При констатиране на заразно или паразитно заболяване на пчелни семейства собственикът осигурява ветеринарномедицинско лечение, като в случай на заразно заболяване лечението се съчетава с карантиниране на пчелна. За лечение се използват:

1. Фитотерапевтични лекарствени средства (растителни екстракти и есенции с изключение на антибиотици);
2. Хомеопатични лекарствени средства (растителни, животински или минерални).

Когато средствата са неефективни в борбата с болестите и паразитите и има опасност пчелното семейство да загине, ветеринарният лекар прилага синтезирани по химичен път алопатични ветеринарномедицински продукти и антибиотици, като третираните пчелни семейства се подагат на преходен период една година.

ЗАБРАНЕНИ ПРАКТИКИ В БИОЛОГИЧНОТО ПЧЕЛАРСТВО

1. Унищожаването на пчелите в пчелните пити като метод за добиване на мед и други пчелни продукти;
2. Защищаването на крилата на пчелите майки и всяко друго осакатяване на пчелите;
3. Използването на синтетични репеленти по време на операциите за извличане на меда.
4. Забранява се извличането на мед от пити, които съдържат пило.

РАЗРЕШЕНИ ПРАКТИКИ В БИОЛОГИЧНОТО ПЧЕЛАРСТВО

1. Убиването на старата пчела майка, когато тя се сменя с нова.
2. Унищожаването на мъжкото потомство само с цел ограничаване инфекцията с *Vag-roa jacobsoni*.
3. Физическите манипулации със струя и директен пламък.

7. КОНТРОЛ И СЕРТИФИКАЦИЯ НА ПРОДУКТИТЕ, ПОЛУЧЕНИ ПО БИОЛОГИЧНИЯ МЕТОД НА ПРОИЗВОДСТВО

За да може да бъде продаван с означението "биологичен", всеки продукт трябва да бъде контролиран и сертифициран от организация или фирма, която отговаря на строго определени с нормативната уредба изисквания.

Съгласно действащата нормативна уредба, контролът и сертифицицията на биологичните продукти в България се извършва от юридически лица - търговци и сдружения с нестопанска цел. Министерът на земеделието и горите одобрява органите за контрол и сертификация на биологичното производство. Едно от условията, за да получат разрешение за извършване на контрол, е кандидатстващите юридически лица предварително да са получили акредитация за съответствие с изискванията на стандарт EN 45 011, отнасящ се до организациите, които издават сертификати за продукти. С акредитацията дава гаранция за тяхната независимост, безпристрастност, ефикасност и компетентност.

Имената на одобрените органи за контрол и сертификация на биологични продукти се публикуват в "Държавен вестник". Те могат да бъдат намерени и на електронната страница на Министерството на земеделието и горите: (www.mzgar.government.bg).

ПЪРВОНАЧАЛЕН КОНТРОЛ

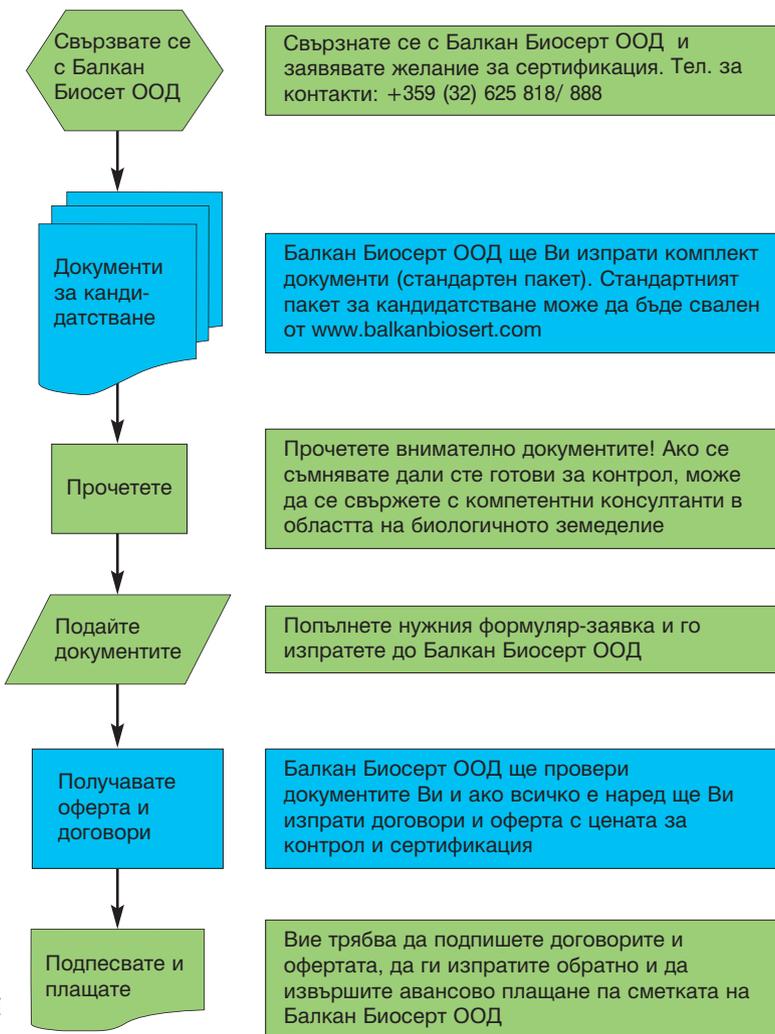
Всеки производител, който желае продуктите му да бъдат означени като биологични, е длъжен да се обърне по свой избор към някой одобрен орган за контрол и сертификация на продукти, и да поеме ангажмента стриктно да спазва действащите изисквания в областта на биологичното земеделие. Това задължение, което се поема с подписване на договор между него и контролния орган, е доброволно и предполага взаимна отговорност.

Всеки производител, който въвежда биологично производство, трябва да разработи и представи на контролния орган план за преход. Необходимо е планът да бъде в задължително съответствие с изискванията за биологично производство за съответните култури.

Контролната процедура включва едно първо посещение за утвърждаване на цялата производствена система (земяделски парцели, складова база, гаранции от доставчиците, етикети...).

КАНДИДАТСТВАНЕ ЗА СЕРТИФИКАЦИЯ КЪМ БАЛКАН БИОСЕРТ ООД

В едномесечен срок от сключването на договора с контролния орган, производителите, поели ангажимент да спазват правилата на биологичното производство, трябва да представят в Министерството на земеделието и горите писмена информация относно дейността си. Тази информация е свързана с името и адреса на производителя; извършваната дейност; данни за местоположението на помещенията и идентификатор на недвижими имоти, на които се отглеждат растения по биологичен начин; и датата, от която производителят не използва неразрешени торове и препарати. Освен тази информация, се прилага и декларация, че производителят ще спазва правилата за биологично производство и за неговото означаване.

ПОСТОЯНЕН ТЕКУЩ КОНТРОЛ

Контролният орган е длъжен да извърши пълна проверка на място поне веднъж годишно, но може да извършва и допълнителни планови или внезапни проверки. В случай на съмнение, контролният орган може да вземе проби за анализ от почвата, растенията или поливните води, за да се установи, че не се използват забранени препарати и вещества (пестициди, генетично модифицирани организми...).

Когато нормативните изисквания не се спазват, на производителите се налагат санкции. Тези санкции могат да бъдат предупреждения, нови проверки или анализи за сметка на производителите, отнемане на сертификата, с което се налага забрана за продажба на част или на цялата биологична продукция.

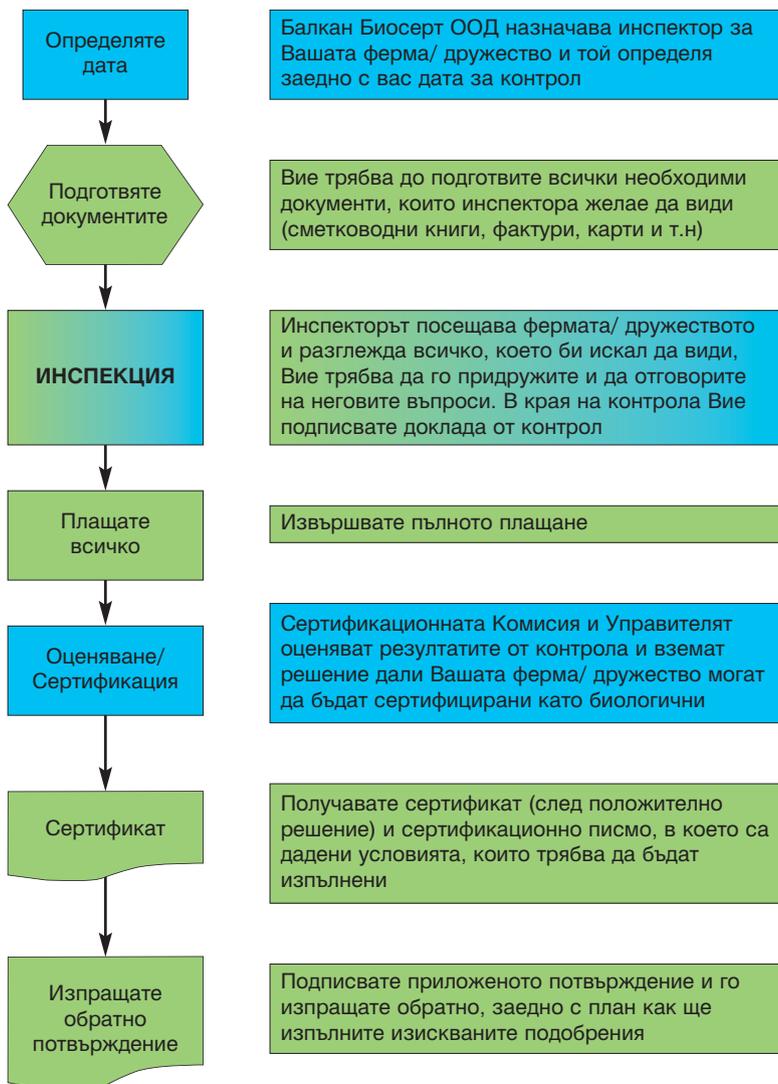
Самите биологични производители трябва да упражняват постоянен самоконтрол (проверка на гаранциите, предоставяни от доставчиците, отчетна документация и различни дневници...), който се наблюдава и от страна на контролния орган.

Всяка година, до края на месец януари, биологичните производители на растения и растителни продукти трябва да представят на контролния орган програма за производство на растителни продукти по биологичния метод на производство. С програмата се определят площите, на които ще се извърши производството. Контролният орган следи за спазването на програмата по време на текущите проверки, които извършва.

Списък с имената и адресите на производителите на биологични продукти се поддържа на електронната страница на Министерството на земеделието и горите.

КОНТРОЛ И СЕРТИФИКАЦИЯ ПРИ БАЛКАН БИОСЕРТ!

А: ПРИ РАСТЕНИЕВЪДНИ ФЕРМИ;

1. **Скици на полетата (парцелите) и сгради, ползвани за складови помещения сушилни и др., ако има такива.** Осигуряват се копия за контролния орган задължително на сертифицираните полета и по възможност на конвенционалните.
2. **Карта на местността.** Копие. Отбелязват се биологични и конвенционални полета за всеки един фермер.
3. **Договор за наем на земя (най- малко за пет години) за сертифицирани площи.** Копие.
4. **Регистър на полските работи.** Описват се обработките, култивациите, садене, засажане, торене, поливки, пръскане, реколтиране за всяко поле, което ще се сертифицира.
5. **Декларация за използване на непозволени торове и пестициди.** Тази декларация се попълва само в случаи че в последните три години не са внасяни забранени средства съгласно Европейската наредба 2092/91, на съответния парцел и от кога не са използвани тези вещества (година). Осигурява се от трета страна (кметство, горско стопанство, или в крайна сметка- собственик, настоящ или предишен).
6. **ГМО декларация.** Декларация, че семената или посадъчния/ посевния материал от следните култури: царевица, рапица, соя, люцерна, картофи, тютюн, захарно цвекло не са генно модифицирани. Получава се от доставчика на посадъчния/ посевния материал. Попълва се стандартна бланка, която фермера получава от Балкан Биосерт.
7. **Фактури и квитанции за доставка, документи за покупка и продажби.** Документи за покупка на семена, посадъчен материал, торове, препарати, фуражи за животни и др. разходи, свързани със селкостопанската дейност.

Б: ПРИ ЖИВОТНОВЪДНИ ФЕРМИ

1. **Официален ветеринарен списък на животните**, посочени по номерата от ушните марку (порода посочена).
2. **Официален ветеринарен паспорт** на животните в който са посочени извършените лечебни и превантивни процедури с точните имена на фармацевтичните средства, прилагани при лечение, ваксинации или обезпаразитяване (паспортите се прилагат ако има такива).
3. **Дневник на стадото** попълнен със информация, която не се съдържа в горепосочените точки 1 и 2, както следва:
  - Съществена информация за животните, млеконадои или добито месо;
  - Смърт или загуба на животни. При покупка на ново животно да се изисква и описва ветеринарното му минало;
  - Опис на закупените концентрирани фуражи и имената на доставчиците им;
  - Описание на хранителния режим, включващ дневната дажба и количеството на изхранваните груби и концентрирани фуражи класифицирани по вид животни и разлики в храненето през различните годишни сезони;
  - Дейности, свързани с обеззаразяване на обори и съоръжения и химични средства, използвани за това.
4. **Фактури и квитанции за доставка, документи за покупки и продажби.** Документи за покупка на семена, посадъчен материал, торове, препарати, фуражи ,допълнителни добавки за животни и др. разходи, свързани със селскостопанската дейност.
5. **ГМО декларация.** Декларация за закупен концентриран фураж от следните култури: царевица, рапица, соя, люцерна, картофи, тютюн, захарно цвекло, че не са генно модифицирани. Стандартна бланка, получена от БалканБиосерт, се попълва от доставчика на фуражите по молба на купувача.

6. **Скици и нотариални актове** на обори плевни и складови помещения, използвани в животновъдството и договори за тяхното ползване, ако има такива.

При смесени ферми се прилагат съвместно правилата за случаи А и Б.

ИЗИСКВАНИЯ ПРИ ИНСПЕКЦИИ НА ПЕРЕРАБОТВАТЕЛИ И ТЪРГОВЦИ ОТ БАЛКАН БИОСЕРТ ООД, СЪГЛАСНО ЕВРОПЕЙСКОТО БИОЛОГИЧНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО (ЕЕС 2092/91)

1. **Необходима документация, която трябва да се представи преди (най-късно при) инспекция на преработватели/търговци на биологична продукция:**
  - документация за собственост на преработвателното предприятие: валиден договор за ползване, документ за собственост, гр.;
  - скица/план на предприятието, с ясно обозначение на отделните помещения на предприятието;
  - описание на основната дейност в предприятието - конвенционална и/или биологична;
  - документация за отношения със подизпълнители (ако има такива): съхранение, преработка, транспортна дейност, доставчици на добавки/спомагателни материали за преработката и др.

2. **Необходима документация за биологичната продукция, която трябва да се представи по време на инспекция на преработвател/ търговец:**
  - дневник/регистър на входящи суровини и материали за преработката. За търговци - документация за постъпили количества биологична продукция - фактури;
  - квитанции за доставка/приемни бележки/фактури за доставка на материали и суровини;
  - копия от декларации, доказващи липса на генно модифицирани организми и продукти от тях, за суровините, добавките, спомагателните материали, използвани в преработката;

- дневник на преработката - входящо количество материали, изходящо количество продукт, рангеман, загуби и др., по дату;
  - рецептури при преработка;
  - инструктаж и книга за инструктаж на персонала, ангажиран в преработката на биологична продукция;
  - технологична карта - описание на процеса на преработка - технологични процеси, функции, оборудване;
  - асортиментен списък на биологичната и конвенционална продукция (ако има такава) на преработвателя, с кодовите номера на артикулите.
  - копия от сертификати на доставчици на биологични суровини/спомогателни материали/добавки (ако има такива);
  - списък на клиентите на биологичната продукция;
  - списък на вносителите на биологична продукция - за търговци на биологична продукция: държава, име на вносителя;
  - копия от етикетите на биологичната продукция - транспортни, потребителски, др.;
  - дневник/регистър на стоковите наличности на биологична и конвенционална продукция (ако има такава);
  - фактури за продажби на биологична и конвенционална продукция (ако има такава) - за преработватели и търговци;
- 3. По време на инспекция на преработватели/търговци е необходимо да се осигури следното:**
- достъп за оглед на всички помещения, свързани с преработката: приемни, за пакетиране/препакетиране, за преработка, съхранение, експедиция, складови помещения за готова продукция/суровини/спомогателни материали/добавки, др.;
  - цялата документация, представена в т.2 по-горе;
  - присъствие на лицето, отговарящо за преработката на/търговията със биологичната продукция и възможност за разговор с него.
  - пълно съдействие от страна на преработвателя/търговеца, за нормалното протичане на инспекцията.

4. Документация, която трябва да се представи при инспекция за диви растения, съгласно изискванията на Балкан Биосерт ООД:

Обща информация за вашата фирма и нейните дейности, по време на инспекцията и документируйте непрекъснато всички дейности, свързани със събиране, преработка или продажба. За сертификация е необходима следната документация:

♦ Район на събиране:

- Лиценз за събиране - задължително!
- Червена книга на застрашените видове в района.
- Информация за собствеността на района и наличие на ферми/ жилища.
- Подробности относно източниците на замърсяване в района, както и на селскостопанското производство в и около района на събиране.
- Потвърждение от собствениците, че не са прилагани пестициди, торове и ГМО в целия район на събиране (през последните 3 години и в бъдеще).
- Карти на района на събиране (мащаб 1:50000 и кадастрални карти), с обозначени разстояния до източници на замърсяване.
- Описание на хабитата в района на събиране и потенциала за събиране на всяко растение (може да се попълни и по време на инспекцията).

♦ Организация на събирането:

- Организационна структура на компанията/организацията.
- Спецификации на събираните растения, техните ботанически имена.
- Подробно описание на системата на събиране, периода на събиране, методите на събиране и интензивността (в смисъл на дългосрочна устойчивост, период на повторно събиране, "сеитбообръщение" и т.н.).

- Отговорността за събирането, наблюдение на събирачите (по отношение на критериите на събиране, разрешените количества и т.н.).
- Актуален списък на събирачите, с техните адреси и кодови номера.
- Актуален списък на всички местности за събиране.
- Информация за обучението на събирачите - книга за инструктаж, подписана от тях и договорите с тях.
- Информация относно други действащи компании в района (ако има такива).

♦ **Закупуване и преработка:**

- Описание на целия продуктов поток и всички стъпки от него (от събиране до продажба), със съответните дейности, отговорности, документация и етикетирание.
- Подробности за собствена или договорирана преработка (например, сушене, чистене, екстракция) и всички етапи на преработка със съответните включени съставки.

♦ **Пазете пълна документация за всички стъпки на продуктовия поток:**

Документация за дейностите по събиране и събраните количества:

- Документи за покупка (за доставка от събирачите).
- Документацията за влизашите и излизашите стоки, транспорт, преработка, съхранение и продажби.
- Гаранции за правилно отделяне от несертифицирани дейности по време на целия продуктов поток.

♦ **Търговия:**

- Документирайте всички продажби (местни и износ) със съответните документи за доставка и фактури.
- Канديدатствайте за сертификати за износ пред Европейската общност и пазете копия от тях за следващата инспекция.

СПИСЪК НА НЕОБХОДИМИТЕ ДОКУМЕНТИ, КОИТО ТРЯБВА ДА СЕ ПРЕДСТАВЯТ ПО ВРЕМЕ НА ИНСПЕКЦИЯ НА ПЧЕЛИНИ

1. **Документ за собственост на пчелина. Документ за регистрация на пчелина.** Осигурява се копие от регистрацията на пчелина (и или копие от анкетната карта за земеделски производител) на контролния орган при необходимост.
2. **Скици на местоположението на пчелина и сградите ползвани за центрофугиране на меда, складови помещения с инвентара и др. ако има такива.** Осигуряват се копия за контролния орган.
3. **Карта на местността.** Копие. Отбелязва се разположението на пчелните кошери - територията на събиране(летеж), на картата се обозначава и водоизточника който ползват пчелите и пътя за достигане до пчелина възможни източници на замърсяване ако има такива.
4. **Регистър на работата в пчелина. Пчеларски дневник.** С описани всички мероприятия които се извършват в пчелина, преглед, подхранване, третирания и т.н.. При необходимост се осигуряват копия за контролния орган.
5. **Декларация за произход на пчелните семейства** - ако има такава. Осигуряват се копия за контролния орган.
6. **Фактури и квитанции за доставка, документи за покупки и продажби.** Документи за покупка на материали и др. разходи свързани със пчеларската дейност.

ПРЕХОДЕН ПЕРИОД

При биологичното производство има един специфичен период, наречен преходен период. Той започва да тече от момента на сключването на договора между производителя и контролния орган. През преходния период се спазват правилата на биологичното производство, но продуктът не може да бъде означен като биологичен и да носи знака на биологичното производство. Продължителността на периода на преход е най-малко две години преди засяването на съответната култура, а за многогодишните растения, с изключение на ливадите - най-малко три години преди първата реколта.

Контролният орган може да увеличи или намали преходния период в зависимост от това как е използвана земеделската земя, но само след одобрение от министъра на земеделието и горите. Намаляване на преходния период може да бъде поискано, когато земеделските площи не са третирани с неразрешени торове и продукти за растителна защита най-малко през последните три години преди началото на преходния период.

Идеалният случай е, когато цялото стопанство встъпи в преход към биологично производство. Възможно е обаче производителят да реши да започне преходния период само в част от него. В такъв случай обаче, той е длъжен да определи точните граници на тази част и да води отделна документация за тази част. Друго негово задължение е да приеме контролният орган да контролира цялото стопанство и да осигури достъп до свързаните с него земи, в които се прилага конвенционално производство, до складовите помещения и местата за съхранение на суровини. За да не се допусне замърсяване, производителят трябва също да почиства добре машините и инвентара при използването им в частта, заета с биологично отглеждани култури.

Не се допуска отглеждането на едни и същи видове растения и по конвенционален, и по биологичен начин. Това ограничение е наложено от нормативната уредба, за да не се допусне (умишлено или неволно) смесване на продукцията. Изключение от тази забрана се допуска само когато отглежданите култури са многогодишни и когато площите с конвенционално отглеждани култури са в преход към биологично производство. В този случай обаче производителят трябва да съгласува ежегодно с контролния орган плана за прехода. Той е длъжен да вземе мерки продуктите от даде сорт, произведени по биологичен начин, да не се смесват с продукти от същия сорт, които са в преходен период. Той трябва не само да уведомява контролния орган поне 48

часа преди прибиране на всяка реколта, но и след прибиране на реколтата да му съобщава данни за количеството и за мерките, гарантиращи разделното съхранение на биологичните продукти и на тези в преход.

СЕРТИФИКАТЪТ Е ЗНАК ЗА ГАРАНЦИЯ

Контролният орган фирма издава сертификат за продуктите, които отговарят на действащите нормативни изисквания, на базата на извършените проверки. Поставянето на етикети е конкретен израз на това сертифициране. Етикетите позволяват на консуматорите или на крайните получатели на продуктите да се уверят, че тези продукти отговарят на установените изисквания. Поради тази причина върху етикетите задължително трябва да се поставя името или номерът на акредитация на сертифициращата фирма, заедно с марката за биологично производство.

8. ЗАКОНОДАТЕЛСТВО НА ЕС ПО ОТНОШЕНИЕ НА БИОЛОГИЧНОТО ПРОИЗВОДСТВО И БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ

ОСНОВНИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ

- ◆ Регламент на Съвета (ЕИО) 2092/91 от 24 юни 1991 г. за биологично производство на земеделски продукти и означаването им върху земеделските продукти и храни.
- ◆ Регламент на Комисията (ЕИО) 94/92 от 14 януари 1992 г., уреждащ подробни правила за прилагането на разпоредбите за внос от трети страни, предвидени в Регламент 2092/91 за биологично производство на земеделски продукти и означаването му върху земеделските продукти и храни.
- ◆ Регламент на Съвета (ЕИО) 207/93 от 29 януари 1993 г., определящ съдържанието на Анекс VI от Регламент 2092/91 за биологично производство на земеделски продукти и означаването му върху земеделските продукти и храни.
- ◆ Регламент на Комисията (ЕО) 1788/2001 от 7 септември 2001 г., определящ подробни правила за прилагане на разпоредбите относно проверките на вноса от трети страни съгласно член 11 от Регламент 2092/91 за биологично производство на земеделски продукти и означаването му върху земеделските продукти и храни.
- ◆ Регламент на Комисията (ЕО) 223/2003 от 5 февруари 2003 г. относно изискванията към етикетирането на фуражи, произведени по биологичен начин, и изменящ Регламент 2092/91.
- ◆ Регламент на Комисията (ЕО) 1452/2003 от 14 август 2003 г., запазващ изключението, предвидено в чл. 6(3)(а) от Регламент 2092/91 по отношение на специални видове семена и посадъчен материал и определящ процедурни правила и критерии относно това изключение.

ПРАВИЛА ЗА БИОЛОГИЧНО ПРОИЗВОДСТВО СПОРЕД ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО НА ЕС

Полето на приложение на Регламент 2091/92 обхваща производството по биологичен начин на не-преработени земеделски култури и животински продукти, преработени земеделски продукти, предназначени за консумация от човек, храни от растителен и животински произход и фуражи. Правилата за

биологичен начин на производство не отменят спазването на всички изисквания от общ характер при производство на селскостопанска продукция, особено по отношение на нейната безопасност и всички аспекти, свързани със здравето на хората. По принцип правилата за биологичен начин за производство съдържат дори по-строги изисквания от конвенционалните.

С Регламент 331/2000 Европейската комисия създаде лого за обозначаване на продуктите, произведени по биологичен начин. Използването на логото е доброволно. То е допустимо, ако са спазени следните изисквания:

- ♦ продуктът е контролиран от одобрен контролен орган;
- ♦ етикетът на продукта посочва производителя или вносителя и контролния орган;
- ♦ продуктът се продава директно от производителя в затворени опаковки, или когато се предлага в търговската мрежа, е предварително пакутиран;
- ♦ поне 95% от съдържанието на продукта е произведено по биологичен начин.

Законодателството на ЕС относно биологичното земеделие е част от политиката на качество на ЕС, която защитава автентичността и

високото качество на продуктите, произведени по специален начин и по този начин отговаря на нарасналите потребности на европейския потребител за качествена и природосъобразна храна. Това е свързано със съществени икономически ползи за производителите и повишена правна защита срещу злоупотреби, неправилно използване на означенията и нелоялна конкуренция.

В подкрепа на своята политика по безопасност и качество ЕС създаде и специална схема за подпомагане на производители на качествени земеделски продукти и храни, включително тези, произведени по биологичен начин. Подпомагането на земеделски производители, които участват в схеми за качество на храните, сред които е и биологичното земеделие, се урежда с Регламент 1783/2003. Помощта се плаща като годишна поощрителна сума по определен максимален размер за период до 5 години.

С Регламент 1783/2003 също така се предвижда и възможността за подпомагане на земеделски производители, които използват селскостопански методи, способстващи за защита на околната среда, опазване на природата, хуманно отношение към животните.

До присъединяването си към ЕС България има задължения да хармонизира законодателството си с това на ЕС и да въведе в българското право правилата и условията за биологично производство. България е изпълнила това изискване и е създала национална уредба за развитие на биологичното земеделие, която е в съответствие с европейското законодателство. След като България стане страна членка на ЕС, регламентите на ЕС относно биологичното земеделие ще се прилагат пряко и директно на територията на България.

ДРУГИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ НА ЕС, ИМАЩИ ВРЪЗКА С БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ

Концепцията за устойчиво земеделие включва не само икономически и социални аспекти, но и екологичните аспекти от развитието на селското стопанство. Законодателството в областта на селското стопанство в този смисъл е тясно свързано със законодателството в областта на опазването на околната среда. Биологичното земеделие е една от формите на устойчиво земеделие, при която грижата за опазване на околната среда в широк смисъл се преплита с производството на земеделска продукция. Биологичното земеделие спомага за защитата, запазването и подобряването

на качеството на водата и почвата и на биологичното разнообразие.

Основните актове на ЕС в областта на опазване на водите, почвата и биологичното разнообразие са:

- ◆ Директива на Съвета 91/676/ЕИО от 12 декември 1991 г. относно защита на водите срещу замърсяване, причинено от нитрати от земеделски източници;
- ◆ Директива 2000/60/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 23 октомври 2000 г., създаваща общата рамка за мерки на Общността в областта на опазване на водите;
- ◆ Директива на Съвета 79/409/ЕИО от 2 април 1979 г. за запазване на дивите птици;
- ◆ Директива на Съвета 92/43/ЕИО от 21 май 1992 г. за запазване на естествените местообитания и на дивите растения и животни;
- ◆ Предложение COM (2002) 179 от 16.4.2002 г. на Европейската комисия за стратегия за защита на почвата.

ОСНОВНИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ ЗА БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ

- ◆ Регламент на Европейския парламент и на Съвета (ЕО) № 178/2002 от 28 януари 2002 г., с който се определят общите принципи и изисквания към законодателството в областта на храните, създава се Европейски орган за безопасност на храните и се определят процедури в областта на безопасността на храните.
- ◆ Регламент на Европейския Парламент и Съвета (ЕО) № 852/2004 от 29 април 2004, регламентиращ хигиената при производството на хранителни продукти.
- ◆ Регламент на Европейския Парламент и на Съвета (ЕС) № 853/2004 от 29 април 2004, определящ специфични изисквания за хигиена на храните.
- ◆ Регламент на Европейския парламент и на Съвета (ЕО) № 854/2004 от 29 април 2004 година, който определя специфичните правила за организирането на официалния контрол върху продуктите от животински произход, предназначени за човешка консумация.
- ◆ Регламент на Европейския Парламент и Съвета (ЕО) № 882/2004 от 29 април 2004 за официалните проверки, които се извършват с цел верификация на изискванията на закона за храните и фуражите, изискванията за здравеопазване и хуманно отношение към животните.

С Регламент № 178/2002 се очертава общата рамка за осигуряването на безопасни храни и фуражи. В него са определени принципите, които най-общо регулират храните и фуражите, и в частност тяхната безопасност на национално равнище и на равнище Общност.

Регламент 852/2004 определя общите правила и разпоредби за производителите и търговците на храни относно хигиена на хранителните продукти, които трябва да се прилагат във всички етапи на производство, преработка и дистрибуция на храната и при износа. Изискванията на регламента не се прилагат при:

- ◆ производство, подготовка на храни за лична консумация и съхраняване на храната за лична консумация в домашни условия;
- ◆ директната доставка от производителя на малки количества основни продукти до крайния консуматор или до местни предприятия за продажба на дребно, извършващи доставка до крайния консуматор;
- ◆ събирателни центрове и цехове за щавене на кожи, които попадат в дефиницията за бизнес, само защото обработват суровия материал за производството на желатин или колаген.

Регламент 853/2004 определя специфичните изисквания към собствениците или ръководителите на фирми по отношение на хигиената на хранителните продукти от животински произход. Тези правила допълват изискванията, определени от Регламент 852/2004. Те трябва да се прилагат при непреработените и преработени продукти от животински произход.

ИЗИСКВАНИЯТА НА РЕГЛАМЕНТ 853/2004 НЕ СЕ ПРИЛАГАТ ЗА:

- ◆ храни, съдържащи едновременно продукти от растителен произход и преработени продукти от животински произход;
- ◆ производство на суровини за лични нужди;
- ◆ домашно приготвяне, обработка или съхранение на храни за лична консумация;
- ◆ директна доставка от производителя на малки количества суровини до крайния консуматор или до местни обекти за търговия на дребно, от които се извършва директна доставка до крайния консуматор;

- ◆ директна доставка от производителя на малки количества месо от птици и зайцевидни животни, заклани във фермата, до крайния консуматор или до местни обекти за търговия на дребно, от които се извършва директна доставка до крайния консуматор на такова месо като прясно месо;
- ◆ ловци, които доставят малки количества отстрелян дивеч или месо от дивеч директно до крайния консуматор или до местни обекти за търговия на дребно, от които се извършва директна доставка до крайния консуматор;
- ◆ търговия на дребно.

Изброените регламенти са въведени в българското законодателство с различни нормативни актове. Общите изисквания за безопасност на храните се съдържат в Закона за храните. С него се уреждат изискванията към храните, мерките и условията за осигуряване хигиена на храните и тяхната безопасност, опаковането, етикетуването, представянето, включително и рекламирането им. Разписани са и изискванията към всички етапи на производство, преработка и дистрибуция на храни. В закона са посочени условията и реда за производство и търговия с храни, правата и задълженията на лицата, които произвеждат или търгуват с храни. Определени са правилата за извършване на официален контрол, включително за верифициране на съответствието с нормативните изисквания, както и правомощията на органите на официален контрол на производството и търговията с храни. Конкретизирани са функциите и правомощията на професионалните организации на производителите на храни и на Българската асоциация за хранителна и питейна индустрия (БАХПИ).

В Глава втора "б" "Биологично производство на храни от растителен и животински произход", от Закона за храните, се съдържат изискванията за безопасност при производството на храни от биологични продукти. За целта е необходимо лицата, извършващи тази дейност, да притежават сертификата за биологично производство, да са спазени правилата за биологично производство и да е осъществен контрол върху спазването им.

Означаването на биологичните храни от растителен и животински произход става, чрез използването на думите "биологичен", "екологичен", "органичен" или техните производни "био" и "еко". Възможно е и използването на техните еквиваленти, изписани с латински букви. Означаването включва поставянето на текстове, търговски марки, картини или знаци върху опаковката, документ, етикет, бандерол или увивна лента, които придружават или се поставят на продуктите, произведени по биологичен начин.

Храните от растителен и животински произход, произведени по биологичен начин, могат да се означават и с национален знак за биологично производство.

Изискванията на Регламент 853/2004 са въведени в националното законодателство с НАРЕДБА № 36 от 23.03.2006 г. за специфичните изисквания при производство, транспортиране и пускане на пазара на суровини и храни от животински произход.

Наръчникът "Codex Alimentarius" е комплекс от международно приети хранителни стандарти, представени в общ план, които включват също и осигуряването на защита на околната среда по формата на определени практики, практически насоки и др. препоръчителни мерки. Публикациите на "Codex Alimentarius" са предназначени да ръководят и пропагандират утвърждаването на дефиниции и препоръки за храните и да подпомагат тяхното съгласуване по отношение на международното производство и търговия. В наръчника е отделена специална част за биологичното земеделие - производство, преработка, търговия и етикетирание на биологични храни, под наименованието "Codex Alimentarius Ръководство за биологично земеделие".

Министърът на земеделието и горите издава разрешение за извършване на контрол и сертификация на територията на България на чуждестранни контролни органи, ако те притежават сертификат за акредитация, с който се удостоверява съответствието с изискванията на стандарт EN 45 011. За да получат разрешението от министъра на земеделието и горите, чуждестранните контролните органи ще трябва да подадат молба в МЗГ, която съдържа данни за правния статут на лицето в страната, в която е регистрирано: регистрация, наименование (фирма), седалище, адрес (адрес на управление) и предмет на дейност.

Регламент на Съвета № 2092/1991 предстои да бъде изменен от 1.01.2007 г., в частта за улесняване достъпа на биологични продукти от трети страни в Общността.

С предлаганите изменения в Регламента се цели да се въведе нов режим, чиито критерии и процедури за доказване на съответствието на контролната система в дадена страна са по-прозрачни и по-ясни, и улесняват предлагането на биологични продукти на пазарите на Общността, които са произведени съгласно изискванията на Регламента.

Предвижда се публикуване на списък на контролни органи от Общността, одобрени за контролна дейност на биологичното производство в трети страни. Продуктите, инспектирани от изброените в списъка органи, могат да бъдат внасяни в ЕС.

Нов аспект в проекта за промяна на Регламента е, че при внос от трети страни, оценката на съответствието на продуктите ще бъде извършвано или на базата на Насоките за биологично производство на международната норма Codex Alimentarius, или на база на Регламент 2092/91.

ЕВРОПЕЙСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО СЛЕД 2009 Г.

На заседанията на работната група "Качество на храните" към Съвета на ЕС, се разглежда проект на нов регламент за биологично производство и означаване на биологични продукти, който ще замени от 1.01.2009 г. сега действащия Регламент 2092/91. Проектно-регламентът запазва основните принципи и правила на биологичното производство, залегнали в действащия в момента регламент, но въвежда по-ясни и детайлни правила за производство, преработка и търговия. Новите изисквания са насочени към разширяване обхвата на проектно-регламента, като се урежда биологичното производство на аквакултури.

9. ЗАКОНОДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРИЯ ПО ОТНОШЕНИЕ НА БИОЛОГИЧНОТО ПРОИЗВОДСТВО И БЕЗОПАСНОСТ НА ХРАНИТЕ

Законите в областта на опазване на околната среда в широк смисъл, които обхващат защита на водите, земята, въздуха, здравето на човека, опазване на флората и фауната, както и подзаконовите актове за тяхното прилагане, създават общата рамка за извършване на определени дейности от стопанските субекти, включително и селскостопански дейности. Докато земеделските производители са свободни в избора си какъв вид земеделска дейност да упражняват, в това число и биологично земеделие, за тях винаги възниква задължение да спазват изискванията, свързани с опазване на земята, водите, биологичното разнообразие и здравето на хората. В този контекст прилагането на методите на биологичното земеделие е един от най-ефективните подходи в сектор "Земеделие" за посрещане на изискванията на законодателството в сферата на околната среда.

Специални нормативни актове, уреждащи биологичното земеделие:

- ◆ Закон за защита на растенията (обн., ДВ 91/10.10.1997 г., последно изм., ДВ 18/5.3.2004 г.);
- ◆ Закон за животновъдството (обн., ДВ 65/8.8.2000 г., последно изм., ДВ 18/5.3.2004 г.);
- ◆ Закон за храните (обн., ДВ 90/15.10.1999 г., последно изм., ДВ 70/10.8.2004 г.);
- ◆ Наредба № 22 от 4.7.2001 г. за биологично производство на растения, растителни продукти и храни от растителен произход и неговото означаване върху тях (обн., ДВ 68/3.8.2001 г.);
- ◆ Наредба № 35 от 30.08.2001 г. за биологичното производство на животни, животински продукти и храни от животински произход и неговото означаване върху тях (обн., ДВ 80/18.9.2001 г.).

Със Закона за защита на растенията, Закона за животновъдството и Закона за храните и с приемане на Наредба 22 за биологично производство на растения, растителни продукти и храни от растителен произход и неговото означаване върху тях и Наредба 35 за биологичното производство на жи-

вотни, животински продукти и храни от животински произход и неговото означаване върху тях, се положиха основите за развитие на биологичното земеделие, което отговаря напълно на изискванията за устойчиво развитие на селското стопанство и неговия принос за опазване на биологичното разнообразие.

В Закона за храните член 6в регламентира кои от тях са произведени по биологичен начин - когато са спазени правилата за биологично производство и контролът върху него. Също така законът определя в кои случаи може да се използва означаването на храните с думите "биологичен" или "био". Законът за храните препраща и към другите два закона, уреждащи биологичното производство - Закона за защита на растенията и Закона за животновъдството.

Член 12а от Закона за защита на растенията и Наредба 22 уреждат подробни правила за биологично производство на растения, растителни продукти и храни от растителен произход и неговото означаване върху тях. По този начин в българските нормативни актове се въвеждат регламентите на ЕС относно отглеждане на растения и производство на растителни продукти и храни от растителен произход по биологичен начин. Растенията и растителните продукти са произведени по биологичен начин, когато са спазени изискванията на наредбата относно запазването и повишаването на плодородието на почвата, борбата с неприятели, болести и плевели по растенията, използването на семена и посадъчен материал.

Членове от 14 до 14е от Закона за животновъдството и Наредба 35 уреждат реда и условията за биологично животновъдство и производство на храни от животински произход по биологичен начин. С тях се въвеждат в българското право регламентите на ЕС относно отглеждане на животни и производство на животински продукти и храни от животински произход по биологичен начин.

Предвижда се облекчаване на режима на внос на биологични продукти от трети страни; въвежда се постоянна система за техническа оценка на съответствието на контролната система в дадена страна, въвеждат се гъвкави правила за страните с по-неблагоприятни климатични и географски особености и с по-слабо развито биологично производство.

10. ИЗТОЧНИЦИ НА ФИНАНСИРАНЕ

Следвайки линията на Правителството на Р.България и насоките на ЕС за развитие на биологичното земеделие, ръководството на МЗГ го е определило като приоритетна област за подпомагане. Биологичното земеделие е включено за подпомагане в три стратегически документи;

- **Национален план за развитие на земеделието и селските райони в Република България 2000-2006 (САПАРД);**
- **Национален план за развитие на биологичното земеделие в България в периода 2006-2013 г. ;**
- **Програма за развитие на селските райони (2007-2013 г.):**

НАЦИОНАЛЕН ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ (НПРБЗБ) В ПЕРИОДА 2006-2013 Г.

Предвиденият бюджет в НПРБЗБ за развитие и подпомагане на биологичното земеделие възлиза на 165 838 000 лв. Източниците са:

- **Национален бюджет**
- **Европейски фондове - Програма САПАРД и ЕСФРСР**

При разработването на НПРБЗБ е използван комплексният подход, за да се обхванат всички етапи от производството до реализацията на биологичните продукти. Предвидени са задачи и мерки, а също така и финансови средства за увеличаване на площите, заети с биологични култури, производството на биологични храни, маркетинга; образователната, изследователската, научната и консултантската дейности; нормативната уредба и системата за контрол и сертификация. За изпълнение на Националния план са разработени 5 (пет) стратегически цели:

Стратегическа цел 1:

Развитие на пазара на биологични продукти

Бюджет: 30 715 000 лв.

Стратегическа цел 2:

8% от използваната земеделска земя да се управлява чрез биологичните методи на производство

Бюджет: 84 017 000 лв.

Стратегическа цел 3:

Ефективна нормативна рамка за развитие на биологичното земеделие към 2007 г.

Бюджет: 20 000 лв.

Стратегическа цел 4:

Система за ориентирани към практиката научни изследвания, образование, обучение и консултантска дейност

Бюджет: 48 903 000 лв.

Стратегическа цел 5:

Установяване на ефективна система на контрол и сертификация

Бюджет: 2 183 000 лв.

МЯРКА 1.3: "Развитие на селскостопански дейности, целящи опазването на околната среда" (агроекологична мярка) е част от мерките, разработени в Националния план за развитие на земеделието и селските райони в Република България (НПРЗСР) за периода 2000-2006 по Специалната предприемчива програма на Европейския съюз за развитие на земеделието и селските райони (САПАРА).

Въпреки късното стартиране на Наредбата за прилагането на Мярката, в края на 2006г., което е и крайният срок за приемане на документи за финансиране по програма САПАРА, договореностите по нея ще се изпълняват за петгодишен период. Тази мярка е различна в сравнение с всички други мерки за развитие на селските райони:

- ♦ **Първа особеност:** Агроекологичната мярка е единствената задължителна мярка по сега действащия регламент за развитие на селските райони, което означава, че всяка страна-членка е длъжна да разработи подобна мярка, а участието на земеделските производители в нея е доброволно.

Тя стана част от Националния план за развитие на селските райони в периода преди присъединяването, за да се тества капацитета ни да прилагаме подобни мерки, за които всеизвестен факт е, че са най-трудни за прилагане измежду всички мерки за развитие на селските райони.

- ♦ **Втора особеност:** За разлика от повечето прилагани досега у нас т.н. "частни" мерки по Програма САПАРД (по които бенефициенти могат да бъдат земеделски производители - физически и юридически лица), като "Инвестиции в земеделски стопанства", "Подпомагане на преработката и маркетинга", в които се подпомага реализирането на инвестиционни проекти, агроекологичната мярка не е инвестиционна мярка. Чрез нея се компенсират земеделските производители за това, че прилагат селкостопански практики, които щадят околната среда, представляваща жизнената среда за цялото общество, т.е. те извършват екологична услуга, за което и биват компенсирани.
- ♦ **Трета особеност:** Продължителността на договора, с който се поема ангажимент за участие в агроекологичната мярка, е 5 години. Периодът е така продължителен, защото ефектът от прилагането на дадена щадяща околната среда земеделска практика, може да бъде по-осезателен след не по-малко от 5 години.

Общият бюджет на мярката е 12,6 млн. Евро. От тях, 75% са средства от Европейския съюз, а 25% е съфинансирането от националния ни бюджет. Финансирането на тази мярка по нищо не се отличава от това на всички останали мерки по Програма САПАРД. Агроекологичната мярка има и тази особеност, че като многогодишна мярка (с 5-годишен договор) може да използва за разплащане полагаемия ѝ се бюджет на принципа $(n+2)$ години. Краят на настоящия програмен период е 2006 г., следователно средствата по мярката ще могат да се изразходват до 2008 г. включително, но само за изплащане на ежегодното полагаемите се суми по договори, сключени до края на 2006 г.

Агроекологичната мярка ще предоставя компенсаторни плащания за това, че участващите в нея земеделски производители, в допълнение на традиционните си дейности, извършват и дейности, свързани с опазването на околната среда. Компенсаторните плащания ще се предоставят въз основа на сключен с ДФ "Земеделие", Агенция САПАРД, договор за подпомагане на изпълнението на агроекологичен проект за срок от пет години. Годишните плащания за един одобрен агроекологичен проект не могат да надвишават 10 000 евро. За подпомагане могат да кандидатстват:

- ♦ физически лица, еднолични търговци и юридически лица, регистрирани като земеделски производители по реда на Наредба № 3 за създаване и поддържане на регистър на земеделските производители или регистрирани като тютюнопроизводители по реда на Закона за тютюна и тютюневите изделия;
- ♦ юридически лица, регистрирани по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел, които имат за цел устойчиво развитие.

За да участват в мярката, чрез прилагане на една или повече от една от избераемите агроекологични дейности, всички земеделски производители, респективно обединения на физически лица и общини (за кандидатстване по дейностите, където това е допустимо), трябва да изпълнят 4 условия:

1. Да изготвят агроекологичен план на земеделското си стопанство, съгласно изготвени инструкции;
2. Да преминат курс по основно агроекологично обучение, в случай че имат по-малко от 3 години професионален опит в сферата на селското стопанство или не са завършили средно или висше образование в направление "Селско стопанство";
3. Да водят отчетност на стопанството;
4. Да спазват проверимите стандарти за добра фермерска практика.

Първите две условия трябва да бъдат изпълнени към момента на кандидатстване, а последните две - към края на първата година от датата на сключване на договора.

Предвижда се обект на подпомагане чрез компенсаторни плащания да бъдат всички площи, върху които се прилагат методите на биологичното производство, независимо откога:

- ♦ площите, които встъпват в период на преход;
- ♦ площите, които са на някакъв етап от периода на преход;
- ♦ площите, преминали периода на преход, от които продукцията вече е сертифицирана.

Ще се подпомага биологичното производство на следните видове култури:

- ◆ Едногодишни полски култури, в т. ч. зърнени, фуражни, бобови култури и/или временно затревени площи;
- ◆ Полски зеленчуци, в т. ч. бобови култури за увеличаване на почвеното плодородие
- ◆ Многогодишни култури, в т. ч. овощни градини, ягодови насаждения и лозя
- ◆ Етерично-маслени и медицински култури
- ◆ Равнинни (до 100 метра) и полупланински (от 100 до 700 м) пасища и ливади, които се използват за биологично животновъдство

Минимални площи за кандидатстване по видове култури са:

- ◆ Едногодишни полски култури - 10 гка
- ◆ Полско зеленчукопроизводство и картофи - 1 гка
- ◆ Многогодишни култури - 1 гка
- ◆ Етерично-маслени и лекарствени култури - 1 гка
- ◆ Ливади и пасища - 10 гка

Предвидени са следните компенсаторни плащания годишно по култури:

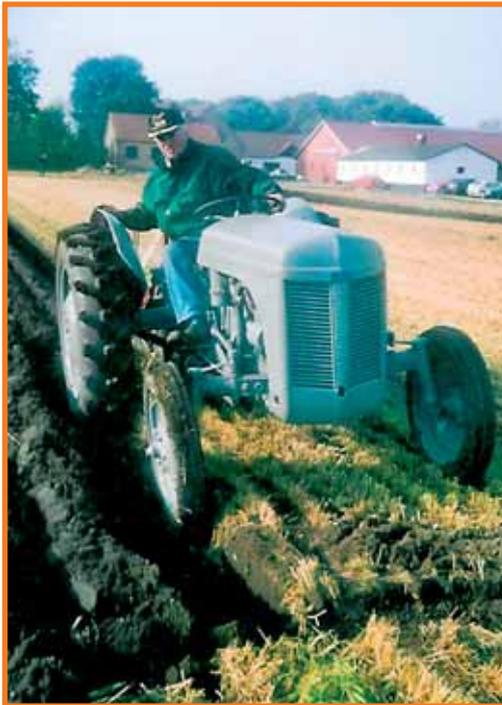
- ◆ Едногодишни полски култури - 147 евро/ха
- ◆ Полско зеленчукопроизводство и картофи - 357 евро/ха
- ◆ Многогодишни култури - 418 евро/ха
- ◆ Етерично-маслени и лекарствени култури - 267 евро/ха
- ◆ Ливади и пасища - 105 евро/ха

Подпомагането за прилагане на **биологично производство** ще бъде с 20% по-високо през първите три години, докато трае периодът на преход. По-конкретно, размерът на компенсаторното плащане при овощните и зе-

ленчуковите култури и лозята ще бъде в размер на 391 Евро/ха/годишно през първите три години и 313 Евро/ха/годишно през следващите две години. При ароматните и медицинските растения, размерът на компенсаторното плащане ще бъде 225 Евро/ха/годишно през първите три години и 180 Евро/ха/годишно през следващите две години. При фуражните култури, през първите три години участващите в мярката земеделски производители ще получават по 125 Евро/ха/годишно, а през останалите две - по 100 Евро/ха/годишно. Могат да кандидатстват както производители, които едва встъпват в период на преход, така и тези, които вече са го преминали и продукцията им вече е сертифицирана като биологична.

Кандидатите за финансово подпомагане трябва да подадат в Централно управление (ЦУ) на ДФ "Земеделие", Агенция САПАРД молба по образец, придружена от всички общи и специфични за всяка дейност документи, които са описани в приложението към наредбата. Молбата се подава лично от кандидата или от упълномощено от него лице, което представя нотариално заверено пълномощно.

11. ЧУЖДЕСТРАННИ ДОНОРИ ЗА РАЗВИТИЕ НА БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ

Швейцарска агенция за развитие и сътрудничество (SDC)

В рамките на Споразумението за двустранното сътрудничество между правителството на Република България и правителството на Конфедерация Швейцария от 1995 са разработени и се осъществяват междуправителствени програми насочени към развитие на устойчивото земеделие и в частност на биологично земеделие в България. Такъв е и проекта "Партньорство за развитието на биологичното земеделие в България" (2005 - 2007 г.) осъществяван с подкрепата на Швейцарската агенция за развитие и сътрудничество (SDC).

Този документ е изработен с финансовата подкрепа на Европейския съюз.
За съдържанието на този документ е отговорна единствено Фондация „ТАЙМ“
и при никакви обстоятелства не може да бъде считано
за позиция на Европейския съюз.